

Sairas sielu.

Sielulliset sairaudet ovat aina olleet ihmiskunnalle vaikea vitsaus, mutta meidän aikamme on varmaankin erikoisen syvästi saanut kärsiä niistä. Onhan suuren maailmansodan välittömänä seurauksena ollut kaikenkaltaiset neuroosit ja sielulliset lamautumistilat, jotka usein ovat johtaneet täydelliseen mielenvikaisuuteen. Tämä kaikki herättää meissä kiihkeän halun syventyä kysymykseen sielullisista sairauksista ja oppia ymmärtämään niiden todellista olemusta, siten voidaksemme auttaa hädässä olevia ihmisveljiämme.

Muinaiset kansat pitivät jo sielullisia sairauksia erikoisasemassa. Niinpä saatettiin uskoa yleisesti, kuten vanhassa Kreikassa, että esim. mielisairaus oli »jumalallinen tauti». Ihminen joutui siinä muitten yläpuolelle ja hänen kauttaan saattoi ilmetä ihmeellisiä asioita. Samoin oli yleinen käsitys vanhalla ajalla, kuten vielä keskiajalla, että tämän kaltaiset taudit johtuisivat n. s. riivauksesta, ja riivauksella tarkoitettiin sitä, että vieraat, useimmiten pahat henget puhuivat ja toimivat ihmisen kautta.

Mutta sikäli kuin virallinen tiede uudemman ajan kuluessa kehittyi mekaanis-materialistiseen suuntaansa luovuttiin tällaisista taikauskoisista selityksistä ja kaikki koettiin ymmärtää »luonnollisella tavalla», s. o. ruumiillisista seikoista johtuvana. Viime vuosisadan lääkärit yrittivätkin näin ollen keksimään ruumiillisia syitä poistamalla parantaa myös sielullisia- ja mielisairauksia. Ja onnistuiko tämä? Tietysti joskus, sillä olihan tapauksia, jolloin tauti todella johtui jostain fysiologisesta seikasta. Saattoihan olla, että se johtui esim. luusta, joka painoi aivoja, jostain paiseesta päässä tai vain ruumiin rasituksesta ja yleisestä heikkoudesta, mutta useimmat sielulliset sairaudet jäivät tällä menetelmällä auttamattomasti parantumattomiksi.

Meidän vuosisatamme tiede on kuitenkin astunut aimo askeleen tai askeleitakin eteenpäin sielullisten tautien ymmärtämisessä ja parantamisessa. Tästä saamme ennen kaikkea kiittää n.s. *psykoanalyttistä koulua*, jonka perustaja on wieniläinen lääkäri prof. Sigmund Freud. Ihmeellistä on, että tämä koulukunta eräässä suhteessa lähestyy vanhaa keskiaikaista kantaa riivauksesta, vaikkei se lainkaan puhu hengistä, ei hyvistä ei pahoista.¹⁾ Mutta sen sijaan psykoanalyttikot puhuvat voimista, joiden valtaan ihmisen sielu voi joutua, ja nämä voimat ovat sielullista laatua, ajatuksia ja tunteita, jotka ihminen on työntänyt pois päivätaujuudesta elämästään ja jotka ovat siirtyneet siihen laajaan alitajuksen sieluelämän piiriin, jota psykoanalyysi nimittää tajuttomaksi (*das Unbewusste*). Tavallisissa oloissa tämä tajuton ilmenee unitilassa, ja vain ikäänkuin väläyksittäin päivätaujuudessa, mutta sielullisissa sairauksissa tajuton, kaikki poistyonnetyt halut ja toivomukset ovat puhjenneet esille suuremmalla voimalla, vieläpä joskus estäen kaiken itsetietoisien päivätaujuuden elämänkin. Voidakseen nähdä syyt sielullisiin sairauksiin, jotka siis piilevät tajuttomassa ovat psykoanalyttikot ryhtyneet tutkimaan unielämää, jonka ovat huomanneet vertauskuvissa, symbooleissa ilmentävän alitajuksen sielun sisältöä,²⁾ ja kun potilas on päivätaujuudessa päässyt selville tautinsa syystä, on useissa tapauksissa ollut helppoa voittaa se järjen ja ajatuksen avulla. Koko menetelmä siis perustuu sielun erittelyyn, josta johtuukin nimi psykoanalyysi (kreik. psykhee=sielu, analysis=erittely).

Kaikesta tästä voimme huomata, että psykoanalyysi on monessa suhteessa lähestynyt, teosofisia ja okkultisia näkökantoja, ennenkaikkea käsityksellään sielusta, sillä samoin kuin teosofia se ymmärtää, että ihminen on sielullinen olento, jonka sisältö on paljon laajempi kuin se osa, joka pääsee ilmenemään aivojen kautta päivätaujuudessa. Mutta mitä tämä sielun tajuton puoli oikeastaan on, on psykoanalyttikoilla varsin hämärä aavistus ja sen selittäminen on antanut aiheita erilaisiin mielipiteisiin ja eri koulukuntien syntyymiseen heidän keskuudessaan.

¹⁾ Vertauskuvallisesti he kyllä saattavat puhua niistäkin, kuten tohtori Pfister polemiikissään toht. Maederin kanssa: „Vain se, joka on vähemmän poistyonnetyt, esitietoista, voi erällä ehdoilla sisältää jotain kiitosta ansaitsevaa siveellistä piirrettä, jota vastoin syvemmälle poistyonnetyt, Freudin tajutonta, on pidettävä *helvetin hengiltä kotoisin olevana*.“

²⁾ Kts. kirj. Uni ja unennäkö, Ruusu-Risti v. 1924 siv. 292.

Psykoanalyttisen menetelmän keksijä ja perustaja prof. Freud näkee alitajuisen sieluelämän takana, sen synnyttäjänä seksuaalisen, sukupuolisen voiman, ja unitilan vertauskuvissa tämänkaltaisten toivomusten toteutumista. Sveitsiläinen lääkäri, tohtori Jung, Freudin entinen oppilas, joka perusti oman systeeminsä, on tahtonut vastustaa tätä ehkä liian yksipuolista teoriaa ja selittää tajuttoman olevan sielullista energiaa, joka useimmiten pukeutuu seksuaalisiin symbooleihin. Toisen sveitsiläisen psykoanalyttikon tohtori Adlerin mielestä on alitajuinen sieluelämä aina halua hallita muita ja olla muiden yläpuolella, muita parempi. Nämä psykoanalyttiset tutkimukset ovat siis eräässä suhteessa johtaneet samaan tulokseen, ne ovat havainneet ihmisen alitajuisen sieluelämän olevan halua jossain muodossa, siis alemmaa astraalivoimaa, niinkuin teosofeina sanoisimme. Mutta, kuten niin usein tapahtuu, on psykoanalyysi ylen rohkeasti yleistyttänyt huomionsa ja ilman muuta yhdistänyt samaan kategoriaan kaikki tämänkaltaiset sielulliset ilmiöt, myöskin ne, jotka ilmenevät päivätajunnan kautta rikollisuutena, neroutena tai taiteellisena ja runollisena inspirationa. Samoin on prof. Lombrosokin painostanut rikollisuuden ja nerouden samansukuisuutta, vaikkeivät hänen väitteensä perustu suorastaan psykoanalyttisiin tutkimuksiin. Mielestäni on kuitenkin eräs psykoanalyttikko, ruotsalainen tohtori Poul Bjerre, joka lukeutuu n. s. psykosynteettisen järjestelmän kannattajiin, päässyt tunkeutumaan jonkunverran syvemmälle sielun tuntemattoman puolen mysteerioon. Hän ei tahdo umpimähkään tuomita kaikkea n. s. tajutonta sieluelämää sukupuoliseksi himoksi, eikä muuksi haluksi, vaikka hän tunnustaa, miten keskeinen merkitys sillä on kaikessa ihmisten toiminnassa, vaan hän näkee siinä samoin kuin päivätajuisessa elämässä, mutta vain ikäänkuin *toisella tasolla*, elämän sisäistä pyrkimystä etsiä ykseyttä. Tämä etsiminen tapahtuu hänen mielestään kuoleman ja uudestisyntymisen merkeissä. Kaikki muodot, jotka ovat niinkuin elämän symbooleja, häviävät, niiden täytyy kuolla ja uusia syntyä, sillä elämä ei salli milloinkaan kiteytymisen, eikä muotoihin kangistumisen tapahtua.³⁾

Bjerre on siis lähestynyt okkultista kantaa siinäkin, että hän näkee elämän ikuisten lakien vaikutusta ihmissielun eri olotiloissa, mutta hänenkin käsityksensä siitä on vielä hämärä. Salatiede, okkultismi, joka perustuu ikivanhaan viisauteen ja tietoon, on tottunut ymmärtämään ihmistä olentona, joka toimii eri tajunnan tasoilla omaten kullakin tasolla vastaavan ruumiin eli käyttövälineen. Vanhassa itämaalaisessa filosofiassa puhutaan eri koosheista, Manoomajakoosha, Praanamajakoosha ja Annamajakoosha, jotka vastaavat teosofisia nimityksiä: äly- ja tunneruumis eli astraaliruumis, eetteriruumis ja fyysillinen ruumis. Tällöin on ymmärrettävä salatieteen mukaan sielullisten sairauksien johtuvan minätajunnan, itsetietoisuuden suhteesta näihin eri käyttövälineisiin, t. s. juuri suhteesta alitajuntaan tai tajuttomaan, kuten psykoanalyysikin opettaa, ainoastaan laajemmassa merkityksessä. Ihmisen itsetietoisuus, minätajunnan painopiste, joka normaalioloissa on fyysisissä aivoissa, voi nimittäin siirtyä käyttövälineestä toiseen aiheuttaen sairaalouden tilan, jolloin suhde ulkomaailmaan on hämärtynyt. Mieli- ja hermosairaathan eivät usein huomaa, mitä tapahtuu heidän ympärillään. Heidän persoonallinen tietoisuutensa on siirtynyt sille tasolle, jossa heidän sairautensa syy piilee.

Voidaksemme selvemmin käsittää tätä ihmisten käyttövälineiden suhdetta toisiinsa sellaisena kuin se ilmenee sielullisissa sairauksissa, tahdomme havainnollisuuden vuoksi kuvitella, että ihmisaivojen aineosat eli atoomit olisivat levitetty eteemme sillä tavalla, että kunkin fyysisen atoomin yläpuolella olisi sitä vastaava atoomi aivojen eetteripuolella. Mutta koska on olemassa myös vastaava voimapistee astraalisessa eli tunneruumiissa ja vastaava elonkeskus mentaaliosassa eli älyruumiissa, voimme kuvitella niitäkin jonkinlaisiksi atomeiksi edellisten yläpuolelle. Näiden neljän erilaisten »atoomien» välillä on olemassa määrätty suhde, jota voimme — käyttämällä Mr. C. W. Leadbeaterin esitystä — kuvitella pieneksi yhdistäväksi putkeksi. Todellisuudessa ei asia ole näin aineellinen, vaikkakin läheinen vuorovaikutus eri käyttövälineiden välillä on olemassa. Sanomme siis nyt kuvannollisesti, että tajunnan tietoisuus kulkee putkea pitkin ja että sen rinnakkaisilmiönä on värähtely vastaavissa atomeissa. Jos värähtely alkaa älyatomeista, lähettävät ne tietoisuuden astraaliseen käyttövälineeseen ja siitä eetteriseen ja fyysilliseen, pannen kussakin vastaavat atoomit värähtelemään,

³⁾ Kts. Freud m. fl. Psykoanalyysen, osa II, kirj.: Vägen till och från Freud av dr Poul Bjerre; siv. 115.

kunnes ihmisen päivätajunta käsittää sekä tunne- että ajatusilmiön. Mutta jos nyt jostain syystä nämä putket eli kanavat joutuvat epäkuntoon — syy voi olla esim. eetteriruumiissa, joka on ikäänkuin kynnyksen ja vartijan eri tajunnantilojen välillä, — jos siis jonkinlainen supistuminen aikaansaa tukkeutumisen putkissa, niin ettei tietoisuus, pääsee kulkemaan käyttövälineestä toiseen, jää fyysillinen tajunta riippuvaiseksi vain ulkonaisesta maailmasta, eikä ihmisessä voi ilmetä ajatusta eikä tunnetta. Tällöin syntyy tila, jota nimitämme idiotismiksi, tylsämielisyydeksi. Voi tapahtua niinkin, että tällaisen tilan aikana putket äkkiä paisuvat ja sairas ihminen saa raivokohtauksen. Hän huutaa kuin eläin, ja se johtuu siitä, ettei hän ole oma itsensä, sillä tajuttomasta suuri tunnetulva on vallannut hänen aivonsa.

Hyvän kuvan siitä, miten nämä tajuttomaan johtavat putket toimivat terveessä ihmisessä, saamme tarkastamalla myrkytysilmiötä. Myrkytys tapahtuu salatielten mukaan aina eetteriaivoissa supistaen tai laajentaen tiehyitä niissä.

Meillä on esim. sellainen myrkytys kuin oopiumi, jota lääkärit antavat rauhoittaakseen ja tyynnyttääkseen potilaita. Sen vaikutus johtuu siitä, että se muodostaa sulun astraalitajuntaan estäen tunteita samalla voimalla vaikuttamasta fyysillisiin aivoihin. Toinen myrkytys, jonka vaikutus on yleisesti tunnettu, on alkohooli. Alkohoolilla on päinvastainen vaikutus, se laajentaa kanavia. Aluksi, niitä jotka johtavat älytasolle, sillä huomaamme, että väkijuomia nauttiva ensimmäisissä asteissa tulee älyllisesti eloisaksi. Sittenkin kuitenkin syntyy sulku mentaalitasoon, mutta sen sijaan alempi tunne eli himoelementaali pääsee tunkeutumaan ihmisen tajuntaan, kunnes vihdoinkin nämäkin tiehyet tukkeutuvat ja ihminen tulee tylsämieliseksi. Vaarattomampi myrkytys, jota paljon käytämme nauttiessamme kahvia on kofeiini. Kofeiini avaa kanavan älytasoon ja tuo älykäyttövälineestä tietoisuutta fyysillisiin aivoihin. Vaikkakin kahvi suuremmassa määrässä nautittuna on haitallista, niin esim. muutamia maagikoita ja salatieltenijät ryhtyessään johonkin suurempaan ajatustyöhön mielellään nauttivat sitä. Vaarallisin myrkytys, jota itämaalaiset käyttävät nautintoaineena on hashish. Hashish, joka poltetaan eräästä hampun sukuisesta kasvista, avaa tien taivasmaailman vaikutuksille. Se tuo mukanaan mitä suurimman autuuden ja nautinnon, eivätkä sitä käyttäneet enää kykene elämään ilman sitä. Hyvin nopeasti se kuitenkin tekee lopun fyysillisestä organismista.

Edellä olevasta saamme siis jonkunlaisen käsityksen siitä, mihin suuntaan nämä ihmisen eri käyttövälineistä tietoisuutta välittävät putket toimivat, ja kuten jo mainitsimme perustuu salatielten kanta sielullisten sairauksien selittämiseksi itsetietoisuuden suhteeseen eri tasoilla toimiviin käyttövälineisiin. Tästä johtuukin, että salatielten jakaa sielulliset sairaudet eri ryhmiin riippuen siitä onko taudin syy fyysillisessä, eetteri-, astraali- vaiko mentaaliruumiissa.

Ensimmäkin voivat siis fyysilliset eli kiinteät aivot vioittua (*dementia praecox*). Syy saattaa olla joko perinnöllisyys, degeneratio (aivan polvesta polveen huononemisen) tai se jota nimitetään aivojen pehmennykseksi. Tauti näyttäytyy tällöin ennenkaikkea mielentylsistymisessä, jossa kylläkin voidaan eroittaa eri asteita.

Jos taas vika on eetteriaivoissa, on todella kyseessä myrkytys, kuten aikaisemmin mainittiin. Myrkytyksestä johtuu, että putket joko sulkeutuvat tai avautuvat, mutta tavallisesti on myrkytys jälkimäistä laatua. Silloin astraaliset ja mentaaliset voimat tulvehtivat fyysilliseen tietoisuuteen aikaansaaden ilmiön, jota lääkärit nimittävät hallusinatioksi. Hallusinat, joka usein on merkinä mielisairaudesta lähestymisestä, ilmenee siinä, että ihminen alkaa nähdä näkyjä, nähdä ja kuulla sellaisia asioita, jotka eivät ole objektiivisesti todellisia. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta hallusinatiosta ovat juoppohulluutta (*delirium tremens'ia*) potevien näyt. Tunnettujahan ovat kertomukset kaikenkaltaisista eläimistä ja n.s. pikku-ukoista, jotka kiusaavat heitä, alituisesti seuraavat heidän kintereillään, estävät heitä nukkumasta j. n. e.

Sairaudesta syyn piilissä tunne- eli astraalisessa käyttövälineessä, voimme eroittaa potilaan tilassa kaksi eri astetta. Ensimmäisessä asteessa tauti ilmenee alakuloisuutena ja synkkämielisyytenä (*depressio*). Ihmisen tunne-elämässä on jotain sairasta ja hän vetäytyy pois toisten seurasta yksinäisyydessä synkkänä tuijottamaan, antautuen sairaalouden tunne-elämänsä valtoihin. Toisessa asteessa synkkämielisisyys muuttuu raivokohtaukseksi. Niinkauvan kuin vika vielä on täten vain

astraaliruumiissa, voi sairautta helposti parantaa, mutta jos synkkämielisyyspuuskien ja raivokohtauksien annetaan jatkua, voivat ne pian vioittaa eetteriaivoja, jolloin potilas alkaa nähdä näkyjä, ja silloin ei ole pitkää askelta siihen tilaan, jossa tajunnan painopiste on kokonaan siirtynyt muuante, mielenvikaisuuteen.

Mentaaliseen eli ajatusvälineeseen syntynyt sairaus taasen ilmenee suorastaan ajatuselämässä. Ihminen joutuu määrätyn n. s. kiintoajatukseen (*idée fixe*) orjaksi. Hän esim. luulee, että häntä vainotaan, tai uskoo olevansa jokin paljon suurempi olento kuin minä ihmiset häntä pitävät, esim. keisari tai kuningas. Tauti voi alkaa näin viattomammin, mutta jollei sitä ajoissa kyetä parantamaan, muuttuvat kiintoajatuksset valtaviksi harhamielteiksi, joihin vielä saattaa yhtyä hallusinatioita tajunnan painopisteen siirtyessä mentaaliseen käyttövälineeseen.

Lyhyesti kaavan muodossa merkittynä olemme siis voineet ryhmittää sielulliset, sairaudet seuraavasti:

- I. Kiinteät aivot: tylsyys.
- II. Eetteriaivot: hallusinatio.
- III. Astraalit aivot: synkkyys ja raivo.
- IV. Mentaaliaivot: kiintoajatuksset, harhamielteet.

Jos kuitenkin tahdomme täydellisemmin tyhjentää ainettamme, täytyy meidän lisätä, että on olemassa toisiakin sielullisia sairaustapauksia, joita ei voida suorastaan yhdistää edellä mainittuihin ryhmiin. Ensinnäkin on silloin se ilmiö, jota nimitetään persoonan jakautumiseksi. Sama ihminen voi esiintyä eri persoonallisuuksina, eri persoonallisuudet toimivat eri aikoina hänen päivätajuntansa kautta. Tämän kuitenkin selitämme niin, että kukin noista persoonista on osa samaa sielua, samaa ihmistä. Sielun sisällön joku uusi puoli vain ilmenee uutena persoonallisuutena, jonka on muodostanut eetteriaivot tajunnan painopisteen siirtyessä fyysillisistä, kiinteistä aivoista niihin. Samalla on tapahtunut vanhan persoonallisuuden poistoyöntäminen. Tämä sielullinen sisältö, joka täten on pukeutunut uuteen muotoon, on tietysti kotoisin ali- ja ylitajunnasta. Se voi johtua siitä, että ihmisellä on sisäisissä käyttövälineissään muisto edellisistä elämästään. Se ei ole mitään selvää muistoa, sillä selvä muisto on olemassa vain ylemmissä käyttövälineissä syruumiissa ja ihmisen minässä, mutta minästä on tämä muisto voinut heijastua äly- ja tunneruumiiseen ja ihmisen persoonallinen tajunta on pukeutunut siihen ilmentäen uutta persoonallisuutta.

Sitten on olemassa vielä se mahdollisuus, että ihminen todella joutuu jonkun vieraan henkiolennon riivaamaksi, joka käyttää hänen elimistöään. Tämä voi joskus tapahtua siinä, jota sanomme epilepsiaksi eli kaatuvataudiksi. Mutta tämä henkimaailman vaikutus on liian laaja ala voidaksemme siihen tässä yhteydessä syventyä.

Kun nyt olemme tutkineet sielullisia sairauksia psykologian valossa, voimme helposti huomata, mistä tärkeästä seikasta riippuu niiden paraneminen. Olemme nim. huomanneet, että näiden tautien syy on ihmisen alitajuisessa sieluelämässä, ja sentähden emme sitä useimmiten tunne. Mutta meidän on juuri opittava tuntemaan omaa sieluelämäämme. Emme saa sitä työntää pois, vaikka se tuntuisi pahalta ja epämieluiseltakin, vaan meidän tulee pelotta katsella sitä ja ajatuksellamme ja älyllämme arvostella sen sisältöä, siten voittaaksemme sen, mikä siinä on paha. Vaara on vain siinä, mikä on salattua, sillä sairauden muodossa juuri se kuitenkin ennemmin tai myöhemmin vaatii pääsyä fyysilliseen tietoisuuteemme. Siis ajattelemiseen ja tutkimiseen, omaan sieluunsa tutustumiseen täytyy meidän kehoittaa kaikkia niitä, jotka tahtovat parantua tai pysyä sielullisesti terveinä. Terveyspedagogien vanha ja tuttu iskulause: »Terve sielu terveessä ruumiissa,» voidaan myös ymmärtää päinvastaisessa suhteessa.

Pekka Ervastin 1917 pidetyistä esitelmistä tehtyjen
muistiinpanojen nojalla kirj.

Eino Krohn.

(Ruusu-Risti 1926 Syyskuu N:o 7, s. 225-232)